

Az általános iskolai tanulók kulturális fogyasztására ható tényezők vizsgálata

Váradi Judit,^{*} Bíró István Ferenc,^{**} Hórich Balázs^{***} és Szalai Tamás^{****}

DOI: 10.21549/NTNY.36.2022.1.6

Tanulmányunk célja, hogy feltárja a 8-13 éves tanulók kulturális érzékenységére ható tényezőket, azon belül kiemelten vizsgáltuk a gyermekek magasművészetekhez fűződő viszonyát. Hipotéziseinket Bourdieu és Passeron elméletére (1971, 1977), valamint Hunyadi (2005) kutatására alapozva állítottuk fel. Fő kérdésünk, hogy a hangszeres tanulmányok, az éneklés gyakorisága, valamint a társadalmi státusz hogyan befolyásolja a magasművészetekhez fűződő viszonyt. A kutatás során megvizsgáltuk, hogy a szülők zenéhez fűződő viszonya milyen hatással van a gyermekek zenei fogyasztására. A kulturális tőke szerepének vizsgálatához nemzetközi modelleket vettünk alapul. Feltáró kutatásunk célja annak vizsgálata, hogy a kulturális tőke különböző megjelenési formái milyen módon és mennyire érvényesülnek a kulturális fogyasztás dimenziójában. Eredményeink alátámasztották, hogy a magasabb iskolai végzettség, a nagyobb arányú szülői törődés, a szülők "zenei tőkéje" és a jó anyagi helyzet növeli a kulturális fogyasztás esélyét. A magasabb társadalmi státuszúak szélesebb kulturális fogyasztási mintázattal jellemezhetők, amihez viszont gyakoribb zenei aktivitás is társul. A jobb helyzetben lévő családokra nemcsak nagyobb kulturális fogyasztás, hanem körültekintőbb kulturális átörökítési metódusok is jellemzők.

Kulcsszavak: kulturális fogyasztás, zenei nevelés, kulturális tőke

Társadalmi háttér és kulturális tevékenységek

A tőke fogalma alatt legtöbbször anyagi vagy materiális természetű dolgokat értünk a mindennapi életben, azonban a francia szociológia legismertebb alakja Pierre Bourdieu (1979, 1999) tőkeelmélete a tőke értelmezésének tágabb aspektusait tartalmazza. Különbséget tesz gazdasági, kulturális és társadalmi tőketípusok között. Jelen tanulmány esetében a kulturális tőke tömör áttekintését tartjuk relevánsnak.

A kulturális tőkét három csoportra osztja Bourdieu: bensővé tett kulturális tőke, tárgyiasult kulturális tőke és intézményesült kulturális tőke (Bourdieu, 1979). A bensővé tett kulturális tőke az életünk folyamán megszerzett tudást, ismeretet és tapasztalatot jelenti. Ezen típusú kulturális tőke később gazdasági tőkére fordítható, például zenei képzettségünkkel pénzt is kereshetünk. A tárgyiasult kulturális tőke megjelenési formái a kulturális tőke instrumentumai lehetnek, például akár egy festmény vagy hangszer is. Végül azokat az okiratokat és igazolásokat, amelyek a megszerzett kulturális ismeretekről és tudásról rendelkeznek bizonyító erővel, az intézményesült kulturális tőke csoportjába soroljuk.

* Egyetemi docens, Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar, judit.varadi.06@gmail.com

** Egyetemi tanársegéd, Nyíregyházi Egyetem, biro.istvan@nye.hu

*** PhD-hallgató, Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola, horichb@gmail.com

**** Egyetemi tanársegéd, Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar, szalai.tamas@music.unideb.hu

A család funkcióival nincs lehetőségünk e tanulmány keretei között részletesen foglalkozni, de annyit mégis érdemesnek tartunk elmondani róla, hogy a funkciók dinamikusan változnak, melyekből bizonyosak elso-
rvadhatnak, újak megjelenhetnek, vagy a meglévők struktúrájában jelentkezhetnek hangsúly-áthelyeződések. A di-
namikusan változó rendszer hatással bír a család norma- és értékrendszerére, valamint egész kultúrájára. A csa-
lád mint elsődleges szocializációs tér, hatással van a gyermek kulturális érzékenységére. A nemzedékek közötti
egészséges párbeszédben a gyermek belenő, belenevelődik egy kultúrába és hagyományba (Kolosai, 2016).
Bandura (1989) szociális tanulás elmélete szerint a gyermek szocializációja meghatározza a későbbi életútját és
döntéseit, ám a család mellett a barátok és kortársak szerepe is kiemelkedő.

Tudjuk azonban azt is, hogy az összefüggések megértéséhez nem elégséges a család kulturális igényeinek,
szükségleteinek feltárása, hiszen arra is több befolyásoló tényező hat. Ilyen tényező lehet a család anyagi hely-
zete vagy a szülők szabadidővel való szabad rendelkezése. Pusztai szerint „*a szülők iskolázottsága mellett a kul-
turális tőke beszédes mutatója a fiatalnak és környezetének a magaskultúrához való viszonya*” (Pusztai, 2009, p.
156). A szülők kulturális igényessége önmagában nem elegendő a gyermek kultúrára való neveléséhez, szüksé-
ges a minőségi kommunikáció, az érzelmi összhang, továbbá más összetevők bonyolult hálózatának jelenléte is
(Bodonyi, Busi, Hegedűs, Magyar & Vizely, 2006).

A család szocializációs szerepének e tanulmányban való hangsúlyozását leginkább akkor érthetjük meg, ha
Pierre Bourdieu (1999) társadalmi rétegződés komponensei közül a kulturális tőke inkorporált és objektívált
formáját is legalább röviden összefoglalva bemutatjuk. A kultúra bensővé tételét, pontosabban annak felhal-
mozását egy elsajátítási folyamat előzi meg. Bár az inkorporált kulturális tőke felhalmozásának folyamatában a
képviselési elvet kizárhatjuk, a család szerepét mégsem hagyhatjuk figyelmen kívül, hiszen a család objektívált
kulturális tőkéje (is) serkentően hat az egyénre, jelen kontextusban a gyermekre, és mintegy katalizálja annak
szocializációs folyamatát. Mindezt az oktatási rendszer oldaláról kétféle előjellel szemléltethetjük. Egyfelől, ha a
szocializációs folyamat negatív értéként jelenik meg, idővesztésként tekinthetünk rá, a pozitív értéként
való megjelenés azonban kétszeres időmegtakarítást jelenthet (Angelusz, 2010).

Putnam a társadalmi tőkét értelmezve megkülönböztet iskolán belüli és iskolán kívüli hatásokat, szerinte a
tanulók családi kapcsolatainak erőssége mellett az iskolai környezet és a tanár-diák kapcsolat is kiemelkedő je-
lentőségű (Putnam, 1995).

DiMaggio (1982) és Coleman (1988) a társadalmi tőke elméletére támaszkodva alkotta meg a kulturális mo-
bilitási modellt, amely szerint a kultúrákban való aktív részvétel segíti a felfelé irányuló társadalmi mobilitásra
törekvő alacsony státuszúakat, ugyanakkor e kontradiktórius relációban a kulturális tőke a legkevésbé hátrá-
nyos helyzetű számára nyújtja a legtöbb lehetőséget.

A művészeti nevelés, a kultúrafogyasztás kiemelt jelentőségét az adja, hogy az élmény átélését, megélését
nem lehet tanítani, csak felfedezni, megtapasztalni (Váradi, 2019), így kiemelt jelentőségű a családból hozott
kulturális tőke szerepe. Váradi (2013) általános iskolások körében végzett kutatása szerint, ha valamelyik szülő
gyermekkorában végzett zenei tanulmányokat, akkor fontos számára gyermeke zenei nevelése is. Szűcs (2019)
is egyértelmű kapcsolatot mutatott ki kutatásában: a zenét tanulók szülei nagyobb arányban jártak gyermek-
ként zenei intézménybe, mint a zenét nem tanulók szülei. Ugyanakkor Héjja és Szalai (2019) a kulturális tőke
hatását vizsgálva tanulmányukban arra a következtetésre jutott, hogy a szülők korábbi zenei tanulmányai nem
determinálják, hogy gyermeküket is beiratják-e zeneiskolába. Szűcs (2019) kutatása szerint annak ellenére,
hogy a hátrányos helyzetű vagy halmozottan hátrányos helyzetű tanulók ingyenesen vehetnek részt a hazai
alapfokú művészetoktatásban, arányuk nem számottevő.

A szocializációs folyamatot áttekintve érdemes felhívunk a figyelmet arra, hogy a gyermekek kultúrafogyasztási szokásaira természetesen nemcsak a család gyakorol hatást (Réthy & Vámos, 2006). Kron kultúra meghatározására gondolva, miszerint „a kultúra az ember létformájaként minden olyan képződményt magába foglal, amelynek használata és megelevenítése segítségével az ember megvalósítja az életét” (Kron, 2000, p. 73), nem feledkezhetünk meg arról sem – jegyzi meg Réthy és Vámos –, hogy a használat és a megvalósítás nem azonos mértékben megy végbe a társadalomban (Réthy & Vámos, 2006). A szerzőpáros korábbi kutatásokra emlékeztetve felhívja a figyelmet arra, hogy a magyar lakosság harmada sosem volt étteremben, vagy nem jár múzeumba, kiállításokra, esetleg sosem olvas könyvet. Ennek okait több dimenzióban értelmezik, mely értelmezés magyarázattal szolgálhat a kultúratanulás társadalmi mintázatainak megértésében is (Trompenaars, 1993).

Pavluska és kutatótársai (2013, 2016) az egyes generációk eltérő kulturális fogyasztási magatartását vizsgálta külön súlypontot helyezve a lakosság kultúrához való viszonyára és a kulturális érdeklődésére. Az eredmények alátámasztották, hogy az életkor előrehaladtával az érdeklődés a populáris, szórakoztató műfajok irányából elmozdul a klasszikus műfajok irányába. A kultúrához való hozzáférés lehet egyfelől anyagi kérdés, de sok esetben nem értelmezhető annak, egyszerűen nem jelenik meg a család gondolkodásában (Réthy & Vámos, 2006). Héjja, Lehotka és Dragony (2020) tanulmányában a művészeti rendezvények látogatottságát vizsgálva megállapította, hogy a színházi látogatás aránya a legmagasabb, véleményük szerint ez tekinthető a kultúrafogyasztás leghagyományosabb alkalmának. A tanulók művészeti érdeklődését a család szocioökonómiai és kulturális háttere mellett a pedagógusok érdeklődése és motivációja is befolyásolja. Ha az ének-zene tantárgy az ismeretátadás helyett a művészeti élmény középpontba helyezésével támogatja a gyermekek kreatív megnyilvánulásait (Mihalovics, Kismartoni & Kolosai, 2016), innovatív módszerekkel érzékenyíti, a tanulók sokkal nyitottabbá válnak a klasszikus értékek befogadására. A kreativitás fejlesztésének fontosságát az is alátámasztja, hogy még évtizedekkel később is kimutatható a kapcsolat a gyermekkori kreativitás és a felnőttkorban elért sikerek között (Pléh & Barkóczi, 2016). A zenei nevelés fontosságát az is megerősíti, hogy befolyásolni tudja a kognitív tulajdonságokat is (Csépe, 2016). Emellett az általános iskolások kulturális belenevelődésében meghatározó szerepe van az iskolának (Várad, 2020) a szellemi környezet megteremtésével, biztosításával, mert ennek következtében tudja a gyermek kiépíteni a saját kultúráját (Bús, 2013).

A magyar társadalomban nagy eltérés figyelhető meg a társadalmi egyenlőtlenségek területén. Hunyadi Zsuzsa (2005) vizsgálatai alapján megállapítja, hogy a kulturális fogyasztást leginkább az iskolai végzettség befolyásolja. Legnagyobb mértékben a magas társadalmi státuszú, jó jövedelemmel rendelkező, iskolázott emberek körében figyelhetünk meg magasabb aktivitást a különböző kulturális tevékenységek tekintetében, ami Bordieu kulturális reprodukciós modelljét igazolja. Az említett szempontok közül kiemelkedik az iskolai végzettség befolyásoló hatása (Hunyadi, 2005). A Művészeti Körkép általános iskolai tanulók körében végzett kutatása szerint a magasabb státuszúak körében magasabb a művészeti tevékenységet végzők aránya, amely összefüggés a zenei területen a legerősebb, de a társadalmi státusz hatása némiképpen a táncművészetek esetében is érzékelhető. Ezzel ellentétben a vizuális művészeteknél és a színháznál nem figyelhető meg érdemleges hatás (Bíró, Hörich & Szalai, 2020).

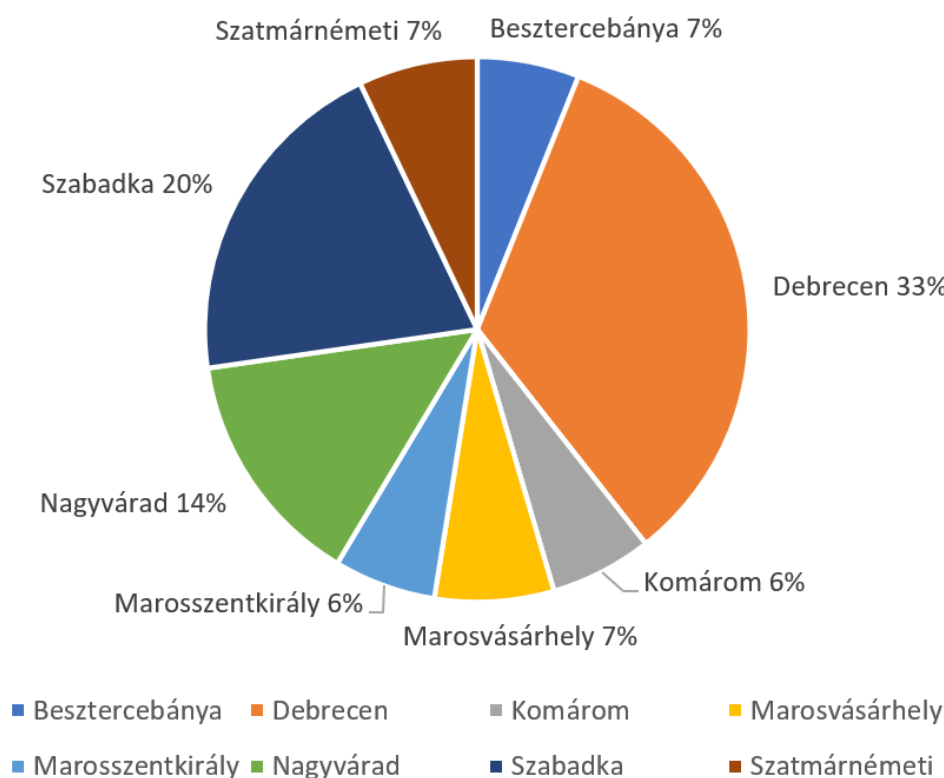
Az empirikus kutatás bemutatása

Az empirikus kutatásra saját fejlesztésű mérőeszközt dolgoztunk ki. A diákoknak 44 kérdést állítottunk össze. A felmérésben konvergens és divergens kérdések váltakoztak. A kutatásban négy ország hét városa és annak tízenkilenc általános iskolája szerepelt. Magyarországot Debrecen képviselte, Szerbiából Subotica (Szabadka), Romániából Oradea (Nagyvárad), Satu Mare (Szatmárnémeti), Târgu Mureș (Marosvásárhely), Szlovákiából pe-

dig Komárom (Komárom) és Banská Bystrica (Besztercebánya) vett részt a kutatásban. Azért esett a választás ezekre a városokra, mert regionális jelentőségük hasonló, így nagyobb valószínűséggel zárhattuk ki a településtípusból adódó különbségeket. A kérdőíves felmérés célcsoportját a 8-13 éves diákok alkották, mivel azonban teljes osztályok töltötték ki a kérdőívet, így az életkor nagyobb szórást mutat. A minta kiválasztása nem reprezentatív, így az eredmények nem jellemeznék egy országot, nem lehet belőle levonni messzemenő következtetéseket, mégis úgy gondoltuk, hogy a kultúrafogyasztás gyakorlatába bepillantást ad a kutatás. Az adatfelvétel egy 44 kérdésből álló kérdőív segítségével készült, összesen 805 tanuló válaszait tartalmazza. Az adatok statisztikai feldolgozásához SPSS programot használtunk.

A minta bemutatása

Az adatfelvétel a következő településeken történt (zárójelben a kutatásban részt vevő tanulók arányai olvashatók): Besztercebánya (6%), Debrecen (33%), Komárom (6%), Marosvásárhely (7%), Marosszentkirály (6%), Nagyvárad (14%), Szabadka (20%), Szatmárnémeti (7%) (1. ábra).

1. ábra: A kutatásban részt vevő tanulók lakóhelye

A kutatásban részt vevő tanulók jelentős része nem tudott/nem akart válaszolni a szülei iskolai végzettségével kapcsolatban (1. táblázat). Azok körében, akiktől értékelhető választ kaptunk, felülreprezentáltak a magasabb iskolázottságú szülők. A vizsgált tanulók családjainak anyagi helyzete jellemzően jó: 42 százalékuknak nincsenek anyagi gondjaik, 22 százalékuknak mindenük megvan, de nagyobb kiadásokra nem telik, és mindössze 6 százalékuk esetében jellemző, hogy ritkán vagy gyakran előfordul, hogy valamilyen felmerülő kiadást nem tudnak fedezni.

A szülő legmagasabb iskolai végzettsége	Apa	Anya
Általános iskola	6%	7%
Szakmunkás	12%	8%
Érettségi	14%	15%
Diploma	18%	27%
Válaszhiány	50%	43%

1. táblázat: A kutatásban részt vevő tanulók szüleinek legmagasabb iskolai végzettsége

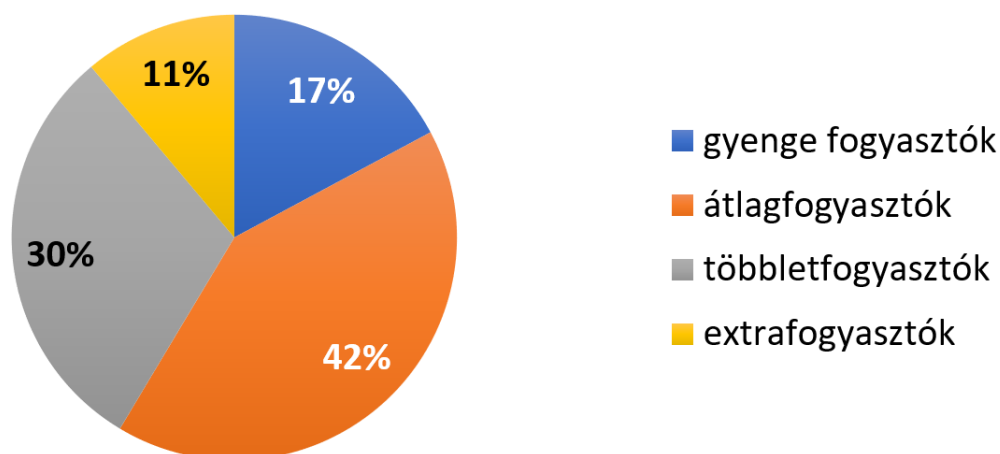
A kutatás eredményei

Kutatásunk kiindulásaként az alábbi hipotéziseket fogalmaztuk meg:

- H1. Azoknál a tanulóknál, akik magasabb kultúrafogyasztói csoportba tartoznak, gyakrabban fordul elő, hogy hangszeren játszanak, illetve énekelnek.
- H2. Azok a tanulók, akik magasabb kultúrafogyasztói csoportba kerültek, egyben magasabb társadalmi státuszú családokból is származnak.
- H3. Azok a tanulók, akikkel többen foglalkoznak szüleik, magasabb kultúrafogyasztással jellemezhetők.
- H4. A gyermekeik magasművészetekhez fűződő viszonyát pozitívan befolyásolja a szülők zenei érdeklődése.

Ahhoz, hogy meg tudjuk határozni a kutatásban részt vevő tanulók kultúrafogyasztásának mértékét, a hangverseny-, illetve színházlátogatási gyakoriság, valamint az otthoni zenehallgatási gyakoriság alapján csoportokat alkottunk a kutatásban részt vevő tanulók között.

Az index elkészítésének szempontjai a következők voltak: minél gyakrabban végzi az adott művészeti tevékenységet saját bevallása szerint a válaszadó, annál magasabb indexpontszámot kapott, majd összegeztük a kapott pontszámokat. A kapott eredmények alapján a tanulókat négy csoportra bontottuk kultúrafogyasztási jellemzőik alapján. Minél magasabb pontszámot kapott az adott tanuló, annál inkább jellemző rá a sokrétűbb és magasabb kultúrafogyasztás már iskolás korban is (2. ábra).

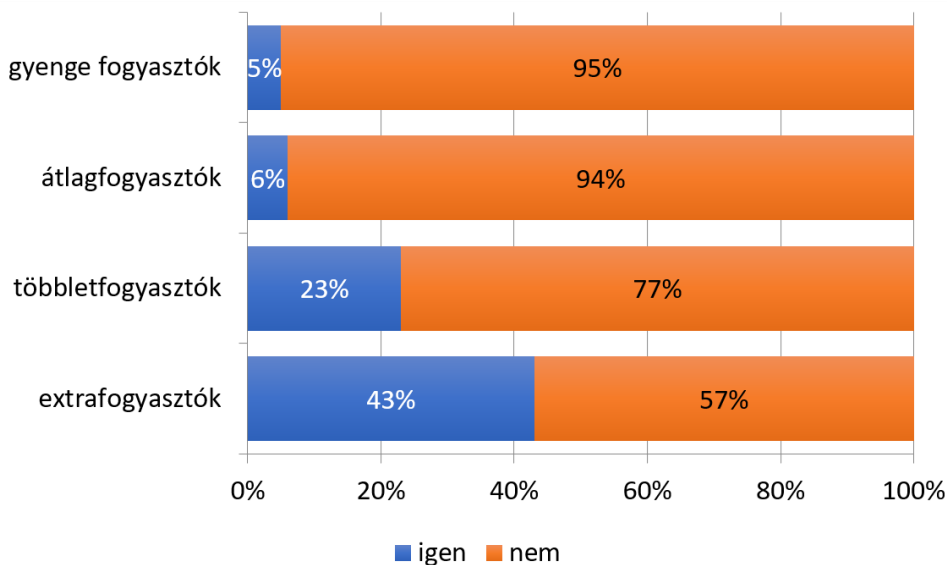

2. ábra: Kultúrafogyasztói csoportok

A kultúrafogyasztás és a zenei tevékenységek összefüggése

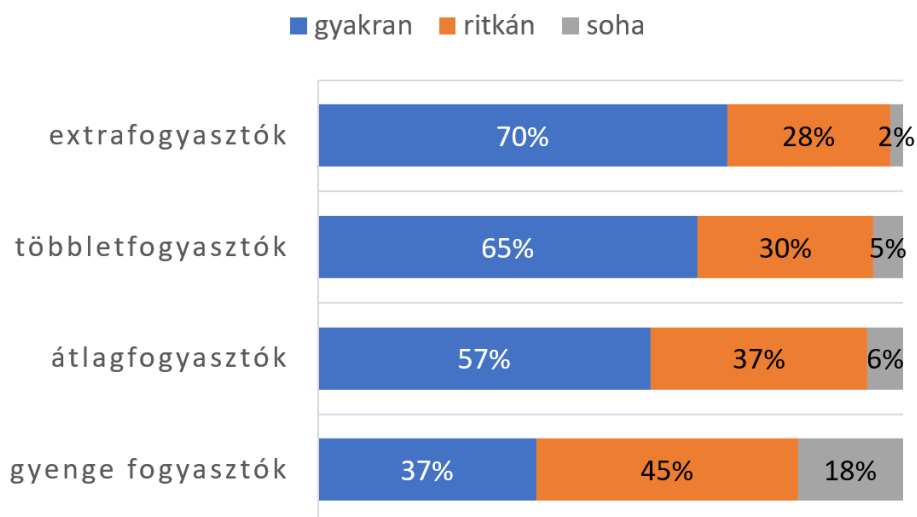
Az első hipotézisünk alapján megvizsgáltuk a kultúrafogyasztói csoportok és a zenei tevékenységek gyakoriságának összefüggését. Mérésünket három változó bevonásával végeztük el: jár-e zeneiskolába, milyen gyakran énekel, illetve énekel-e énekarban a megkérdezett.

Az eredmények mindhárom változó esetében egyértelműen azt mutatják, hogy a magasabb kulturális fogyasztás gyakoribb zenei tevékenységgel (éneklés, hangszeres játék) jár együtt (3-5. ábra).

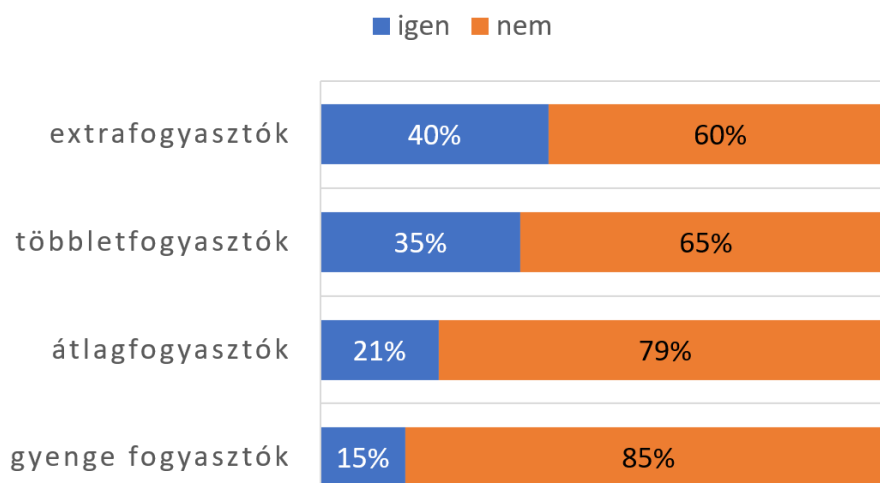
3. ábra: Folytat-e zeneiskolai tanulmányokat. $\chi^2=97.312$; $\text{Sig}=.000$

A vizsgálat alapján egyértelműen pozitív kapcsolat fedezhető fel a zeneiskolai tanulmányok végzése és a kulturális fogyasztás között. Minél magasabb kultúrafogyasztói csoportba tartozik a gyermek, annál valószínűbb, hogy zeneiskolai tanulmányokat is végez.

4. ábra: Az éneklés gyakorisága. $\chi^2=46.125$; $\text{Sig}=.000$

A kultúrafogyasztói csoportok és az éneklés gyakorisága között is ugyanolyan jellegű együttjárás figyelhető meg, mint az előző esetben. A magasabb kultúrafogyasztói csoportokba tartozó tanulók esetében nagyobb az előfordulása az énekkari szerepvállalásnak.

5. ábra: Éneklés énekkarban. $\chi^2=32.175$; $\text{Sig}=.000$

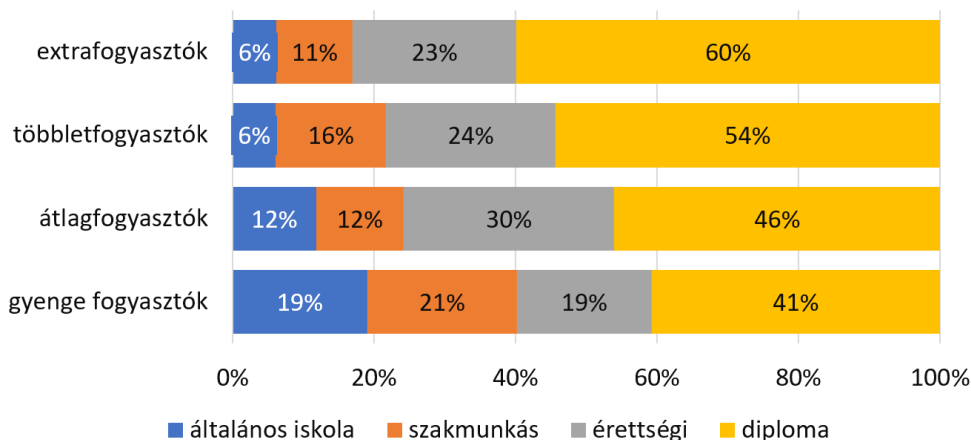
Az énekkarban való éneklés tekintetében a különböző kultúrafogyasztói csoportok szintén eltérést mutatnak, akárcsak az éneklési szokások tekintetében.

Az eredmények alapján H1 hipotézisünk beigazolódott, miszerint azoknál a tanulóknál, akik magasabb kultúrafogyasztói csoportba tartoznak, gyakrabban fordul elő, hogy hangszereken játszanak, illetve énekelnek.

A szülői háttér hatása a kulturális fogyasztásra

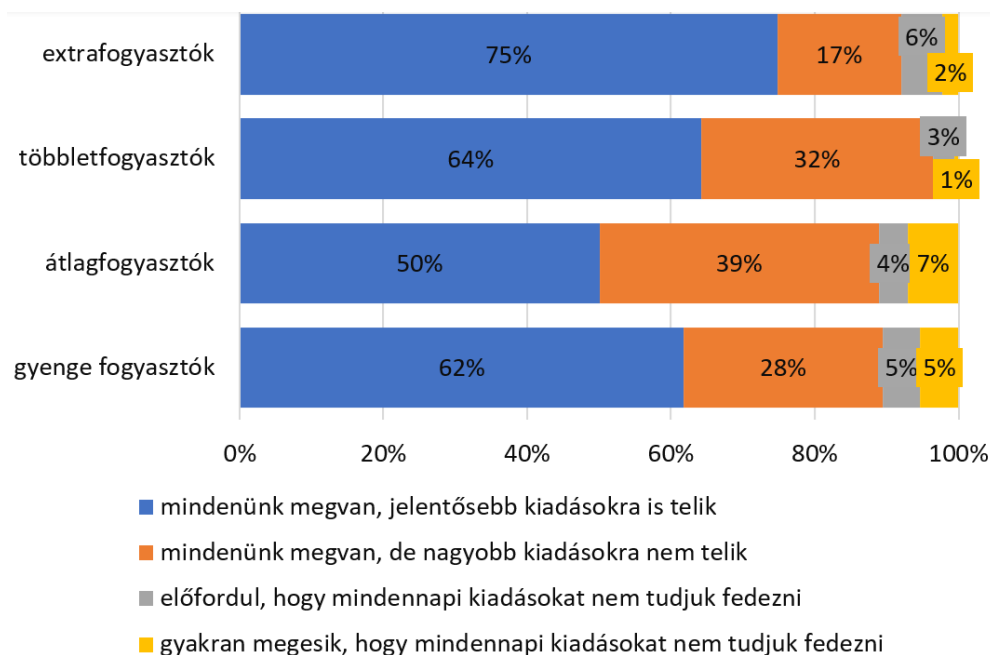
Mérésünk második szakaszában a kultúrafogyasztói csoportokat hasonlítottuk össze a szülői háttérváltozók mentén. Az általunk használt adatbázis alapján a szülők státuszát két dimenzióban is meg tudtuk határozni: egyfelől a szülők iskolai végzettségére, másfelől a szülők anyagi helyzetére vonatkoztak a kérdések.

Elsőként a szülők iskolai végzettségét vizsgáltuk meg. Amely esetben eltérés mutatkozott a végzettségben, ott a két szülő iskolai végzettsége közül a magasabbat tekintettük irányadónak.

6. ábra: A szülők iskolázottságának megoszlása fogyasztói csoportok szerint. $\chi^2=17.002$; $\text{Sig}=.049$

Az összefüggés még éppen szignifikáns különbséget jelez, azt viszont biztosan megállapíthatjuk, hogy az extrafogyasztó tanulói csoport esetében vannak a legmagasabb arányban a diplomával rendelkező szülők (6. ábra).

7. ábra: A szülők anyagi helyzetének megoszlása a különböző kultúrafogyasztói csoportokban $\chi^2=29.127$; $\text{Sig}=.001$

Szignifikáns különbségeket találtunk a kultúrafogyasztói csoportok között a szülők anyagi helyzetének megoszlását vizsgálva (7. ábra). A résztvevők válaszi alapján az extrafogyasztók csoportjába esnek a legnagyobb arányban azok a szülők, akik a legjobb anyagi helyzetben vannak. Ezzel H2 hipotézisünk beigazolódott.

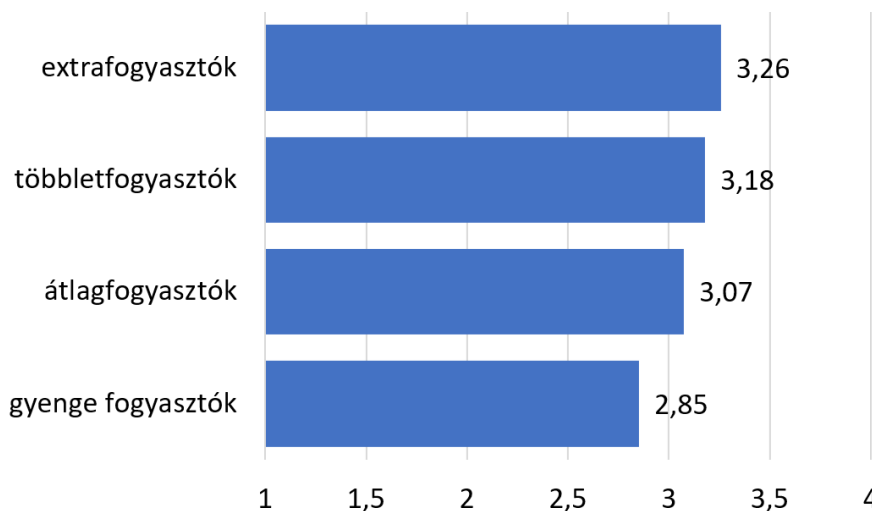
A szülői törődés hatása a kulturális fogyasztásra

A következő mérésben arra kerestük a választ, hogy a szülői törődés milyen mértékben függ össze az egyes csoportok kultúrafogyasztói magatartásával. A szülői törődést a következő változók bevonásával határoztuk meg: milyen gyakran beszélgetnek a szülők gyerekükkel, milyen gyakran tájékozódnak a gyerekek szabadidős tevékenységeiről, milyen gyakran érdeklődnek a tanulmányaikról, illetve milyen gyakran szerveznek közös kulturális programot.

A könnyebb értelmezés érdekében főkomponenset hoztunk létre, amiben redukáltuk a változók „közös” tartalmát (2. táblázat). Minél magasabb a főkomponens értéke, annál magasabb, gyakoribb a szülői törődés.

	Faktorsúly
Szülő-gyerek beszélgetés gyakorisága	.738
A szülő tájékozódása a gyerek szabadideje iránt	.742
Szülői érdeklődés a gyerek tanulmánya iránt	.708
Szülő-gyerek közös kulturális program gyakorisága	.669
Megőrzött információhányad: 51%	

2. táblázat: Szülői törődés főkomponens faktorsúlyai

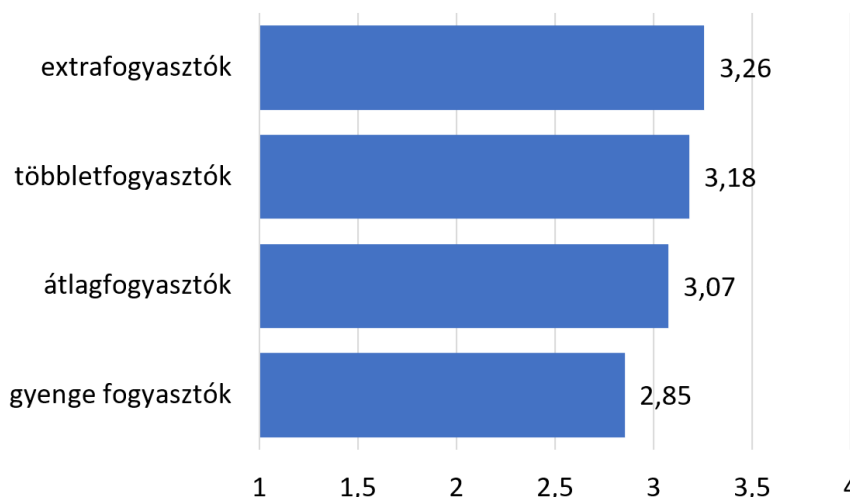
8. ábra: A szülői törődés és a kulturális fogyasztói csoportok közötti összefüggés. $F=10.511$; $Sig=.000$

A 8. ábrán látható, hogy az extra fogyasztók szignifikánsan nagyobb arányban érzékelnek gyakoribb törődést szüleik részéről. Ezáltal H3 hipotézisünk beigazolódt, miszerint azok a tanulók, akikkel többlet foglalkoznak szüleik, magasabb kultúrafogyasztással jellemezhetők.

A szülők zenei háttere

A következő mérésünknel a szülők zenéhez fűződő viszonyát vizsgáltuk meg. Ehhez a következőket vontuk be az elemzésbe: a szülők jártak-e zeneiskolába, szoktak-e énekelni vagy hangszeren játszani, szoktak-e otthon zenét hallgatni, illetve van-e otthon valamilyen klasszikus zenei hangfelvétel.

A tanulói válaszokból egy egyszerű indexet készítettünk. Minél magasabb a szülők által elért pontszám, annál inkább jellemző a szülőkre a zenével, illetve az énekléssel való foglalatosság. Látható, hogy az egyes fogyasztói csoportok között szignifikáns a különbség (9. ábra). Azon tanulók esetében, akik az átlagnál többlet fogyasztanak, jellemzőbb, hogy a szülők otthon is többlet foglalkoznak zenéléssel, zenehallgatással. H4 hipotézisünk ezáltal beigazolódt, miszerint a szülők zenéhez fűződő viszonya és a gyermekeik kultúrafogyasztása pozitív kapcsolatban állnak egymással: minél többlet zenélnek a szülők, annál magasabb kultúrafogyasztás jelentkezik a gyermekeiknél.

9. ábra: A szülők zenéhez fűződő viszonya és a tanulói kultúrafogyasztói csoportok összefüggése. $F=12.328$; $Sig=.000$

Összegzés

Jelen tanulmányunk során arra kerestük a választ, hogy az egyes kultúrafogyasztói csoportok esetében milyen mértékben jellemzőek a zenei tevékenységek a szülők társadalmi státuszának függvényében, továbbá megvizsgáltuk a szülői törődés és a szülők által végzett zenei tevékenységek gyakoriságának alakulását az egyes kultúrafogyasztói csoportok között. Első hipotézisünk beigazolódott, miszerint általánosságban a magasabb kultúrafogyasztói csoportokra jellemzőbb a zenei tevékenység, a zenei aktivitás így szorosan illeszkedik a klasszikus kultúratermékek fogyasztási mintázatába. A következőkben arra voltunk kíváncsiak, hogy van-e összefüggés a szülők társadalmi státusza és a kultúrafogyasztói szokások között. Második hipotézisünk szintén beigazolódott, miszerint a magasabb kultúrafogyasztói csoportokra jellemzőbb a szülők magasabb társadalmi státusza. Mindez nem jelent mást, minthogy a felmérésben felhasznált kulturális termékek az elit kultúra termékeinek számíthatnak. Az első két hipotézis tehát rámutat arra, hogy a magasabb társadalmi státuszúak szélesebb kulturális fogyasztási mintázattal jellemezhetők, amihez viszont gyakoribb zenei aktivitás is társul, tehát nincs egyenlő esélye mindenkinek arra, hogy zenetanulásban vegyen részt. Kutatásunkban is igazolódni látszik, hogy a kulturális tőkét, avagy a művészetekben való részvételt a szülői háttér alapvetően meghatározza (Passeron & Bourdieu, 1970; Bourdieu & Passeron, 1977). Harmadik mérésünkben a szülői törődést vizsgáltuk az egyes csoportokban. Ebben az esetben a nagyobb mértékű szülői törődés a magasabb kultúrafogyasztással jellemezhető csoportokra teljesült. Mindez tágítja a társadalmi státusz hatásmechanizmusát. A jobb helyzetben lévő családokra nemcsak nagyobb kulturális fogyasztás, hanem körültekintőbb kulturális átörökítési módszerek is jellemzők. Hasonló területen végzett kutatást Howe és Sloboda (1991), akik a családi háttér és a szülők zenei képzettségének hatását vizsgálták a gyermekek hangszeres óráira vonatkozóan. A felméréshez interjúkat vettek fel a szülőkkel és a gyermekekkel egyaránt. A kutatás eredményei szerint a szülők közül meglehetősen kevesen érdeklődtek a zene iránt, mégis hajlandóak voltak pénzt és időt fektetni gyermekeik zenei tanulmányaiba. A felmérésben részt vevő gyermekek zenei tanulmányait döntően az idősebb testvérek zenei tanulmányai befolyásolták, és a barátok zenei tanulmányai korreláltak a legkevésbé. Mérésünk utolsó szakaszában a szülők zenéhez fűződő viszonyát és a tanulói kultúrafogyasztói csoportok összefüggését vizsgáltuk meg. Elemzésünk Brändström (1996, 1999) eredményeit támasztotta alá, aki a gyermekek zenei tevékenységét és a szülők szociokulturális és zenei háttérének kapcsolatát vizsgálta kutatásában. A 12-13 éves alanyokat (N=369) há-

rom csoportba sorolta az alapján, hogy milyen gyakorisággal, illetve milyen típusú zenei intézményben tanultak. Az adatokat interjúk segítségével rögzítették, melyek alapján igazolták a korábban említett bourdieui (1970) és passeroni állítást (1977), miszerint a gyermekek zenei nevelését, illetve szocializációját a szociokulturális és zenei háttér is befolyásolja.

Előzetes feltételezésünk így beigazolódott, miszerint a szülők zenéhez fűződő pozitívabb viszonya a magasabb kultúrafogyasztási szokásokkal rendelkező csoportokra jellemzőbb.

Irodalom

1. Bandura, A. (1989). Social Cognitive Theory. In Vasta, R. (Ed.), *Annals of child development*. Vol. 6. Six theories of child development (pp. 1–60). Greenwich: CT, JAI Press.
2. Bíró, I. F., Hörich, B. & Szalai, T. (2020). Általános iskolai tanulók kulturális fogyasztása a társadalmi státusz függvényében In Váradi, J. (Ed.), *Művészeti körkép*. Budapest: MMA MMKI.
3. Bodonyi, E., Busi, E., Hegedűs, J., Magyar E. & Vizelyi, Á. (2006). A család funkciói. In Hegedűs, J. (Ed.), *A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése* (pp. 14–22). Budapest: Bölcsész Konzorcium.
4. Bourdieu, P. (1979). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Massachusetts, Cambridge: Harvard University Press.
5. Bourdieu, P. (1999). Gazdasági tőke, kulturális tőke, társadalmi tőke. In Angelusz, R. (Ed.), *A társadalmi rétegződés komponensei* (pp. 156–178). Budapest: Új Mandátum.
6. Bourdieu, P. & Passeron, J. C. (1977). *Reproduction in Education, Society and Culture*. London: Sage Publications.
7. Brändström, S. & Wiklund, C. (1996). The Social Use of Music and Music Education. *Canadian Music Educator*, 337, 33–36.
8. Brändström, S. (1999). Music Education as Investment in Cultural Capital. *Research Studies in Music Education*, 12(1), 49–57. DOI: <https://doi.org/10.1177/1321103X9901200106>
9. Bús, I. (2013). A gyermekkultúra vázlata. In Bús, I. (Ed.), *Tanulmányok a gyermekkultúráról*. Szekszárd: PTE IGYK és a Gyermekkultúra Kutatócsoport.
10. Coleman, J. S. (1988). Social Capital in the Creation of the Human Capital. *American Journal of Sociology*, 94, 95–120.
11. Csépe, V. (2016). Zene, agy és egészség. In Falus, A. (Ed.), *Zene és egészség. Zene, egészség, nevelés, test, lélek*. Budapest: Kossuth Kiadó.
12. DiMaggio, P. (1982). Cultural Capital and School Success: The Impact of Status Culture Participation on the Grades of U.S. High School Students. *American Sociological Review*, 47(2), 189–201.
13. Héjja, B. E., Lehotka, I. & Dragony, G. (2020). Klasszikus kulturális szokások és attitűdök In Váradi, J. (Ed.), *Művészeti körkép*. Budapest: MMA MMKI.
14. Héjja, B. & Szalai, T. (2019). Investigating attitudes and musical taste related to music lessons of primary school students in Debrecen. *Hungarian Educational Research Journal (HERJ)* 9(2), pp. 318–331. DOI: <https://doi.org/10.1556/063.9.2019.1.27>
15. Howe, M. J. A. & Sloboda, J. A. (1991). Young musician's accounts of significant influences in their early lives. 1. The family and the musical background. *British Journal of Music Education*, 8(1), 39–52. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0265051700008056>
16. Hunyadi, Zs. (2005). *Kulturálódási és szabadidő eltöltési szokások, életmód csoportok*. Budapest: Magyar Művelődési Intézet.
17. Kolosai, N. (2016). A gyermekkultúra jelene. In Kolosai, N. & M. Pintér, T. (Eds.), *A gyermekkultúra jelen(tősége)* (pp. 9–27). Budapest: ELTE Tanító- és Óvóképző Kar. Retrieved from <http://www.e-pakk.hu/gykebook.pdf>
18. Kron, Fr. W. (2003). *Pedagógia*. Budapest: Osiris Kiadó.

19. Mihalocsics, Cs., Kismartony, K. & Kolosai, N. (2016). „Segítség, komolyzene!” – Együttgondolkodás az iskolai zenehallgatásról. In Falus, A. (Ed.), *Zene és egészség. Zene, egészség, nevelés, test, lélek*. Budapest: Kossuth Kiadó.
20. Passeron, J. C. & Bourdieu, P. (1970). *La reproduction. Eléments pour une théorie du system d'enseignement*. Les Edition des Minuit. Retrieved from https://monoskop.org/images/5/5a/Bourdieu_Pierre_Passeron_Jean_Claude_La_reproduction_1970.pdf
21. Pavluska, V. (2013). *Milyen kultúrafogyasztók a magyarok? A hazai kultúrafogyasztás átfogó mintázatai*. EMOK-XXII. Országos Konferencia – Hitelesség és értékorientáció a marketingben.
22. Pavluska, V., Jakopánecz, E. & Törőcsik, M. (2016). *Kultúra. A magyar lakosság kultúrával kapcsolatos beállítódása és követett magatartása generációs szemléletű vizsgálattal*. Kézirat. Pécs: PTE KTK, 2018, EFOP-3.6.1-16-2016-00004
23. Pléh, Cs. & Barkóczi, I. (2016). A korai zenei nevelés ötletesebbé és hajlékonyá tesz. In Falus, A. (Ed.), *Zene és egészség. Zene, egészség, nevelés, test, lélek*. Budapest: Kossuth Kiadó.
24. Pusztai, G. (2009). *A társadalmi tőke és az iskola. Kapcsolati erőforrások hatása az iskolai pályafutásra*. Budapest: Új Mandátum.
25. Putnam, R. D. (1995). Bowling Alone: America's Declining Social Capital. *Journal of Democracy*, 6(1), 65–78.
26. Réthy, E. & Vámos, Á. (2006). *Esélyegyenlőtlenség és méltányos pedagógia*. Budapest: Bölcsész Konzorcium. Retrieved from <https://mek.oszk.hu/05400/05467/>
27. Szűcs, T. (2019). *Az alapfokú művészeti iskola, egy esélynövelő iskolatípus*. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó.
28. Trompenaars, F. (1993). *Riding the waves of culture*. London: Brealey.
29. Váradi, J. (2013). Felmérés a kulturális rendezvények látogatottságáról, valamint a gyermekek zenei ízlésére ható tényezőkről és zenei ízlésvilágukról. *Parlando*, 2013, 3. Retrieved from <https://www.parlando.hu/2013/2013-3/2013-3-21-Varadi.htm>
30. Váradi, J. (2019). Az élménypedagógia szerepe a művészeti nevelésben. *Magyar Művészet*. Budapest: MMA Kiadó, 7(3), 59–66.
31. Váradi, J. (2020). Egy felmérés eredményei a tanulók részvételéről élőzenei hangversenyen és operaelőadáson In Váradi, J. (Ed.), *Művészeti körkép*. Budapest: MMA MMKI.

Exploring factors affecting elementary school students' cultural consumption

Our study aims to explore those factors that influence the cultural sensitivity of students aged 8–13 years. We set up our hypotheses based on the theory of Bourdieu and Passeron and the research of Hunyadi. Our main question is how instrumental studies, the frequency of singing, and social status affect cultural consumption. In our research, we examined the impact of parental attitudes on the music consumption habits of children. To study the role of cultural capital, we used international models. Our exploratory research aims to examine in what form and to what extent the different manifestations of cultural capital prevail in the dimension of cultural consumption. Our results supported that higher education, higher parental care, parents' musical capital, and good financial status increase the chances of cultural consumption. Families that have higher social status can be characterized by a broader cultural consumption pattern which is accompanied by more frequent musical activity. Families in a better position are characterized not only by higher cultural consumption but also by more prudent methods of cultural transmission.

Keywords: cultural consumption, music education, cultural capital